

GAUTENG PROVINCE
EDUCATION
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

VOORBEREIDENDE EKSAMEN

2023

10721

BESIGHEIDSTUDIES

(VRAESTEL 1)

TYD: 2 uur

PUNTE: 150

10 bladsye

BESIGHEIDSTUDIES V1

10721A

X05

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat jy die vrae beantwoord.

- Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe.

AFDELING A: VERPLIGTEND

AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae in hierdie afdeling.

AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling.

- Lees die instruksies vir elke vraag aandagtig deur en neem deeglik kennis van wat vereis word.

Let daarop dat SLEGS die antwoorde op die eerste TWEE vrae wat in AFDELING B gekies is en die antwoorde op die EERSTE vraag wat in AFDELING C gekies is, nagesien sal word.

- Nommer die antwoorde korrek volgens die nommeringstelsel wat in hierdie vraestel gebruik is. GEEN punte sal toegeken word vir antwoorde wat verkeerd genommer is NIE.
- Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in volsinne wees.
- Gebruik die puntetoekenning en die aard van elke vraag om die lengte en diepte van 'n antwoord te bepaal.
- Gebruik die tabel hieronder as 'n riglyn vir punt- en tydtoewysing wanneer elke vraag beantwoord word.

AFDELING	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
A: Objektiewe tipe vrae VERPLIGTEND	1	30	20
B: DRIE direkte/indirekte tipe vrae KEUSE: Antwoord enige TWEE.	2	40	70
	3	40	
	4	40	
C: TWEE opsteltype vrae KEUSE: Antwoord enige EEN.	5	40	30
	6	40	
TOTAAL		150	120

- Begin die antwoord van ELKE vraag op 'n NUWE bladsy, bv. VRAAG 1 – nuwe bladsy, VRAAG 2 – nuwe bladsy.
- Jy mag 'n nie-programmeerbare sakrekenaar gebruik.
- Skryf netjies en leesbaar.

AFDELING A (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

- 1.1 Verskeie opsies word as moontlike antwoorde op die volgende vrae verskaf. Kies die korrekte antwoord en skryf slegs die letter (A – D) langs die vraagnommers (1.1.1 tot 1.1.5) in die ANTWOORDBOEK neer, bv. 1.1.6 D.
- 1.1.1 Sam is geregtig op 6 weke betaalde ... verlof oor 'n tydperk van 36 maande volgens die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBDV), 1997 (Wet 75 van 1997).
- A jaarlikse
 - B kraam
 - C siek
 - D gesinsverantwoordelikheid
- 1.1.2 Die werknemers van Trendy Trading lewer effektiewe kliëntediens. Dit is 'n voorbeeld van 'n ... in die SSGB-analise.
- A sterkpunt
 - B swakpunt
 - C geleentheid
 - D bedreiging
- 1.1.3. Tom se Verwe werk in die ... sektor aangesien hulle spesialiseer in die vervaardiging van verf.
- A primêre
 - B ekonomiese
 - C sekondêre
 - D tersiêre
- 1.1.4 Hierdie voordeel is volgens wet verpligtend vir werknemers:
- A Behuisingstoelae
 - B Werkloosheidsversekeringsfonds
 - C Mediese fonds
 - D Motortoelae
- 1.1.5 Die ... besigheidsfunksie is verantwoordelik vir die bevordering van die beeld van die onderneming.
- A administrasie
 - B bemarking
 - C aankoop
 - D openbare betrekkinge

(5 x 2) (10)

- 1.2 Voltooi die volgende stellings deur die woord(e) in die lys hieronder te gebruik. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (1.2.1 tot 1.2.5) in die ANTWOORDBOEK neer.

aankoop; induksie; Nasionale Kredietwet; interne; internskap; produksie; opleiding; Wet op Verbruikersbeskerming; leerderskap; eksterne

- 1.2.1 Die ... dwing besighede om meer inligting oor hul produkte en prosesse bekend te maak.
- 1.2.2 Praktiese opleidingsgeleenthede wat tot 'n erkende beroepskwalifikasie kan lei, staan bekend as 'n ...
- 1.2.3 Lazi Konstruksie het die ... werwingsmetode gebruik want bestaande werknemers verstaan reeds hoe die besigheid funksioneer.
- 1.2.4 Die ... bestuurder verseker dat daar geen onderbrekings is as gevolg van voorraadtekorte nie.
- 1.2.5 'n Effektiewe ... program stel werknemers in staat om 'n oorsig van die besigheid te hê.

(5 x 2) (10)

- 1.3 Kies 'n beskrywing uit KOLOM B wat ooreenstem met 'n term in KOLOM A. Skryf slegs die letter (A – J) langs die vraagnommers (1.3.1 tot 1.3.5) in die ANTWOORDBOEK, bv. 1.3.6 K.

KOLOM A	KOLOM B
1.3.1 Plasingsprosedure Gehalte	A bevorder gelyke geleenthede en regverdige behandeling in die werkplek
1.3.2 Nasionale Vaardigheids-ontwikkeling-strategie	B voeg nuwe onverwante produkte by bestaande produkte wat by bestaande kliënte aanklank kan vind
1.3.3 Horisontale diversifikasie	C het ten doel om hoër indiensnemingsvlakke en verminderde vlakke van armoede te bereik
1.3.4 Wet op	D bepaal die vaardighede van die werknemer deur psigometriese toetse uit te voer
1.3.5 Arbeidsverhoudinge	E meet prestasie en neem regstellende stappe
	F voeg nuwe onverwante produkte by bestaande produkte wat by nuwe groepe kliënte aanklank kan vind
	G billike assesseringskriteria te bepaal waarop keuring gebaseer sal word
	H maak voorsiening vir die deelname van die regering en georganiseerde arbeid
	I bevorder werkplekforums om werknemers in besluitneming te akkommodeer
	J gemeet aan spesifieke kriteria soos fisiese voorkoms

(5 x 2) (10)

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B

Beantwoord ENIGE TWEE vrae in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van elke vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op ELKE vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 2 op 'n NUWE bladsy, VRAAG 3 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 2: BESIGHEIDSOMGEWINGS

- 2.1 Noem DRIE tipes integrasiestrategieë. (3)
- 2.2 Beskryf in breë trekke enige TWEE verbruikersregte soos bepaal in die Nasionale Kredietwet (NKW), 2005 (Wet 34 van 2005). (4)
- 2.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

MAGS REKENAARS (MR)

Mags Rekenaars koop komponente by IMM Internasionaal, wat 'n stadige afleweringsskedule het, aan. Die werknemers van MR het nie die relevante vaardighede wat nodig is om kwaliteit rekenaars te vervaardig nie. MR moes geld by Smart Bank teen 'n hoë rentekoers leen om hul produkte te verbeter.

- 2.3.1 Haal DRIE uitdagings van MR aan uit die scenario hierbo. (3)
- 2.3.2 Klassifiseer MR se uitdagings volgens die DRIE besigheidsomgewings. (3)
- 2.3.3 Noem die mate van die beheer wat MR oor elke besigheidsomgewing het, genoem in VRAAG 2.3.2. (3)

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAE 2.3.1 tot 2.3.3 te beantwoord.

UITDAGINGS 2.3.1	BESIGHEIDSOMGEWINGS 2.3.2	MATE VAN BEHEER 2.3.3
1.		
2.		
3.		

- 2.4 Verduidelik enige TWEE tipes defensiewestategieë. (6)
- 2.5 Bespreek die voordele van diversifikasiestrategieë. (6)

2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

ZANADO GROOTHANDELAARS (ZG)

Die bestuur van Zanado Groothandelaars het van hulle aandele aan hulle swart werknemers verkoop. ZG kontrakteer sy dienste uit aan verskaffers wat aan BBSEB voldoen.

Identifiseer TWEE pilare van die Wet op Breëbasis Swart Ekonomiese Bemagtiging (BBSEB), 2003 (Wet 53 van 2003) wat deur ZG geïmplementeer is. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAAG 2.6 te beantwoord.

BBSEB-PILARE	MOTIVERINGS
1.	
2.	

(6)

2.7 Adviseer besighede oor die rol van SOOO's (SETA's) in die ondersteuning van die Wet op Vaardigheidsontwikkeling (WVO), 1998 (Wet 97 van 1998).

(6)

[40]

VRAAG 3: BESIGHEIDSBEDRYWIGHED

3.1 Lys enige TWEE bronne van eksterne werwing.

(2)

3.2 Beskryf in breë trekke die voordele van induksie vir ondernemings.

(6)

3.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

BLINK UITGEWERS (BU)

Die bestuur van Blink Uitgewers het die dienskontrakte van sekere werkers beëindig weens herstrukturering. BU verseker dat werknemers hul rolle/verantwoordelikhede verstaan. John, die toesighouer, het besluit om vrywillig te bedank vir beter werksgeleenthede.

3.3.1 Haal TWEE redes vir die beëindiging van 'n dienskontrak aan, uit die scenario hierbo.

(2)

3.3.2 Bespreek ander redes vir die beëindiging van 'n dienskontrak.

(4)

3.4 Verduidelik TWEE salarisbepalingsmetodes.

(6)

3.5 Beskryf in breë trekke die voordele van 'n goeie gehalte bestuurstelsel.

(4)

3.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

SOLARWISE VERVAARDIGERS (SV)

Solarwise Vervaardigers kontroleer die kwaliteit van hulle sonpanele tydens en na die produksieproses om aan die vereiste standaard te voldoen. Die Hoof Uitvoerende Beampte (HUB) van SV gebruik tegnieke en gereedskap om die kwaliteit van hul produkte te verbeter.

Identifiseer TWEE gehaltekonsepte wat van toepassing is op SV. Motiveer jou antwoord deur aan te haal uit die scenario hierbo.

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om VRAAG 3.6 te beantwoord.

GEHALTEKONSEPTE	MOTIVERINGS
1.	
2.	

(6)

3.7 Bespreek die impak van totale gehaltebestuur (TGB) as dit swak deur besighede geïmplementeer word.

(4)

3.8 Adviseer besighede oor die gehalteaanwysers van die finansiële funksie.

(6)

[40]

VRAAG 4: DIVERSE ONDERWERPE

BESIGHEIDSOMGEWINGS

4.1 Beskryf in breë trekke die regte van werknemers ingevolge die Wet op Arbeidsverhoudinge (WAV), 1995 (Wet 66 van 1995).

(6)

4.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

MOHAMMED BOUERS (MB)

Mohammed Bouers volg veiligheidsmaatreëls sodat hulle teen finansiële las beskerm word indien 'n ongeluk in die werkplek plaasvind.

4.2.1 Identifiseer die Wet wat van toepassing is op die scenario hierbo.

(2)

4.2.2 Bespreek die voordele van die Wet wat in VRAAG 4.2.1 geïdentifiseer is.

(4)

4.3 Verduidelik hoe besighede die volgende kragte van Porter se Vyf Kragte-model kan toepas om hul posisie in die markomgewing te ontleed:

4.3.1 Krag van mededingers/Mededingende wedywering

(4)

4.3.2 Bedreiging van substitusie/plaasvervangers

(4)

b.o.

BESIGHEIDSBEDRYWIGHED

4.4 Noem enige TWEE aspekte wat in 'n dienskontrak ingesluit moet word. (2)

4.5 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

ICONIC ENTERPRISES (IE)

Iconic Enterprises het 'n vakature vir 'n administrateur in die plaaslike koerant geadverteer. Die menslikehulpbronbestuurder het die aansoek dokumente volgens die keuringskriteria gesorteer. Spesifieke verantwoordelikhede van die nuwe pos is uiteengesit. Die bestuurder het die kandidate op die kortlys genooi om die onderhoud by te woon.

4.5.1 Haal TWEE aspekte van die keuringsprosedure aan wat IE in die scenario hierbo toegepas het. (2)

4.5.2 Verduidelik die rol van die onderhoudvoerder tydens die onderhoud. (6)

4.6 Bespreek die rolle van gehaltesirkels as deel van voortdurende verbetering van prosesse en stelsels. (4)

4.7 Adviseer besighede oor die voordele van deurlopende vaardigheidsontwikkeling as 'n TGB-element van groot besighede. (6)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord ENIGE EEN vraag in hierdie afdeling.

LET WEL: Dui die VRAAGNOMMER van die vraag wat jy kies, duidelik aan. Die antwoord op die vraag moet op 'n NUWE bladsy begin, bv. VRAAG 5 op 'n NUWE bladsy OF VRAAG 6 op 'n NUWE bladsy.

VRAAG 5: BESIGHEIDSOMGEWINGS (BESIGHEIDSTRATEGIEË)

Suksesvolle besighede ontwikkel en evalueer geskikte strategieë om geïdentifiseerde uitdagings in die besigheidsomgewings te hanteer. Baie besighede gebruik intensiewe strategieë om die prestasie van bestaande produkte in die mark te verbeter. Hulle pas ook die PESTWO-faktore toe om uitdagings in die makro-omgewing te identifiseer en maniere te vind om hierdie uitdagings te hanteer.

Skryf 'n opstel oor besigheidsstrategieë waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf in breë trekke die stappe in strategie-evaluering.
- Verduidelik die voordele van intensiewe strategieë.
- Bespreek hoe die volgende PESTWO-faktore uitdagings vir besighede inhou:
 - Tegnologiese
 - Ekonomiese
 - Wetlike
- Beveel maniere aan waarop besighede die uitdagings van die PESTWO-faktore hierbo kan hanteer.

[40]**VRAAG 6: SAKEBEDRYWIGHED (MENSLIKEHULPBRON-FUNKSIE)**

Baie besighede volg die korrekte werwingsprosedure om geskikte en gekwalifiseerde werknemers te vind. Besighede stel 'n posontleding saam om die vaardighede te bepaal wat nodig is vir die werk. Hulle bied ook aantreklike byvoordele aan as toevoegings tot werknemers se vergoeding. Die bestuur van menslikehulpbron-funksie moet bewus wees van die implikasies van die Wet op Gelyke Indiensneming (WGI), 1998 (Wet 55 van 1998) wanneer aanstellings gemaak word.

Skryf 'n opstel oor die menslikehulpbron-funksie waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf in breë trekke die werwingsprosedure as 'n menslikehulpbron-funksie aktiwiteit.
- Verduidelik die TWEE komponente van 'n posanalise.
- Bespreek die impak van byvoordele op besighede.
- Adviseer die bestuur van die menslikehulpbron-funksie oor die implikasies van die Wet op Gelyke Indiensneming op hul bedrywighede.

[40]**TOTAAL AFDELING C: 40****TOTAAL: 150****EINDE**